

Program działania Muzeum Historycznego w Bielsku-Białej

I. Wprowadzenie.

Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej kontynuuje tradycje muzealne zapoczątkowane w pierwszych latach XX wieku, kiedy to władze samorządowe śląskiego Bielska i galicyjskiej Białej powołały do życia dwie odrębne placówki – funkcjonujące również w okresie międzywojennym. W 1941 roku niemieckie władze okupacyjne połączyły je w Muzeum Regionalne (Heimatismuseum).

Działalność muzealną reaktywowano zaraz po II wojnie światowej, lokując placówkę w Zamku Sułkowskich. Muzeum Miejskie w Bielsku otwarto dla publiczności w 1947 roku, trzy lata później upaństwowiono je i podporządkowano Muzeum Górnośląskiemu w Bytomiu. Samodzielność placówka odzyskała w 1963 roku, a po utworzeniu województwa bielskiego w 1975 roku została przeobrażona w Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej.

Od lat siedemdziesiątych XX wieku przybywały oddziały terenowe: Muzeum Juliana Fałata (1973), Muzeum Techniki Włókienniczej (1979), nazwane później Muzeum Techniki i Włókiennictwa, Muzeum Emila Zegadłowicza (1980-1993), Muzeum w Kętach (1981-2000) oraz Muzeum Dom Tkacza (1992). Od początku 2001 roku Muzeum nosiło nazwę Muzeum w Bielsku-Białej z siedzibą główną w zamku oraz oddziałami: Muzeum Techniki i Włókiennictwa, Willą Juliana Fałata i Domem Tkacza.

Pod koniec 2013 roku nazwy te zmieniono na: Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej, Stara Fabryka, Fałatówka i Dom Tkacza.

Muzeum gromadzi, przechowuje, konserwuje, udostępnia i upowszechnia zbiory pamiątek kultury materialnej i duchowej oraz dokumentację z dziejów człowieka w czasie i przestrzeni w zakresie archeologii, etnografii, historii, sztuki i rzemiosła artystycznego, techniki (szczególnie włókiennictwa i tkactwa), z terenu dawnego województwa bielskiego i gminy Czechowice-Dziedzice.

Zadania, o których mowa powyżej, Muzeum realizuje m.in. przez:

- konserwację zabytkowych budowli:
Zamku Sułkowskich w Bielsku-Białej, Starej Fabryki w Bielsku-Białej, Fałatówki w Bystrej oraz Domu Tkacza w Bielsku-Białej.
- zapewnianie zbiorom właściwego stanu zachowania i bezpieczeństwa.
- organizowanie wystaw stałych, czasowych i objazdowych.
- organizowanie i prowadzenie badań naukowych.
- opracowywanie ekspertyz, opinii i ocen oraz udzielanie informacji z zakresu swojej działalności.
- organizowanie i prowadzenie działalności edukacyjnej
- popieranie działalności artystycznej.
- udostępnianie zbiorów do celów naukowych, edukacyjnych i ekspozycyjnych.
- katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów.
- prowadzenie działalności wydawniczej.
- prowadzenie biblioteki w zakresie zgodnym z działalnością Muzeum.

- współpracę z polskimi i zagranicznymi instytucjami, administracją rządową i samorządową, organizacjami pozarządowymi, a także innymi osobami prawnymi, jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej oraz osobami fizycznymi.

Działalność Muzeum powinna wzmacniać jego rolę wśród lokalnej społeczności, w Polsce oraz poza granicami kraju i budować pozytywne i ważne do realizacji zadań statutowych relacje na krajowym i międzynarodowym rynku muzealnym.

II. Zbiory – ekspozycje

Muzeum posiada unikalne zasoby, zarówno w postaci zbiorów, jak i samych obiektów, jak Zamek Sułkowskich, Fałatówka (Bystra), Stara Fabryka oraz Dom Tkacza, które są położone w dogodnych miejscach dla społeczności. Zbiory zgrupowano w działach:

Dział Archeologii

- archeologiczne zabytki kultury materialnej (ceramika, narzędzia, broń, ozdoby, części stroju i inne świadectwa kultury materialnej) związane z prehistorycznymi dziejami regionu bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego.
- archeologiczne zabytki kultury materialnej związane z osadnictwem średniowiecznym i nowożytnym z terenu miasta Bielska-Białej i powiatu bielskiego.
- archeologiczne i architektoniczne zabytki kultury materialnej z terenu zamku w Bielsku.
- archiwalia dokumentujące kontekst archeologiczny zabytków znajdujących się w zbiorach muzeum.

Dział Etnografii

- elementy strojów ludowych noszonych na pograniczu Śląska Cieszyńskiego i Małopolski oraz tkaniny dekoracyjne, hafty i koronki związane z tradycyjną kulturą ludową na tym obszarze.
- dawna i współczesna sztuka ludowa, wytwory plastyki obrzędowej oraz wytwory rzemiosła ludowego z terenu powiatów: bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego.
- przedmioty związane z wyposażeniem wnętrza mieszkalnego i warsztatów rzemieślniczych, a także z tradycyjnymi zajęciami ludności wiejskiej (uprawa roli, hodowla, pasterstwo) z terenu powiatów: bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego.

Dział Historii

- szeroko rozumiane dokumenty historyczne z zakresu archiwaliów rękopiśmiennych i drukowanych odnoszących się do przeszłości miasta i regionu
- fotografie z lokalnych atelier oraz ikonografia miasta i regionu.
- numizmatyka oraz medalierstwo dotyczące historii miasta, regionu, Polski i krajów monarchii habsburskiej.
- kartografia związana z historią miasta i Śląska.
- falerystyka ilustrująca działalność organizacji wojskowych, paramilitarnych, artystycznych i społecznych, z terenu miasta i regionu.

- sfragistyka (tłoki pieczętne i stemplowe, pieczęcie, stemple etc.) związana z miastem i regionem.
- weksylologia (sztandary i proporce) oparta o miejscowe organizacje wojskowe, polityczne i społeczne jak i inne związane z miastem i regionem.
- dokumenty i pamiątki związane z działalnością NSZZ "Solidarność" w latach osiemdziesiątych XX wieku z regionu Podbeskidzia.
- archiwalia dotyczące życia i twórczości mieszkającego i działającego w Bystrej malarza Juliana Fałata związane z jego życiem, działalnością zawodową, społeczną, towarzyską oraz artystyczną.
- rękopisy, druki, fotografie, dzieła sztuki, przedmioty osobistego użytku, rzemiosła artystycznego, broń – związane z przeszłością rodu Sułkowskich (linia bielska).

Dział Sztuki i Rzemiosła Artystycznego

- polskie i obce malarstwo, grafika, rysunki, akwarela, rzeźba, fotografia i obiekty artystyczne

ze wskazaniem na szeroko pojęte środowisko artystyczne regionu bielsko-bialskiego.

- twórczość artystyczna Juliana Fałata.
- wytwory szeroko pojętego rzemiosła artystycznego świadczącego o dziedzictwie materialnym, duchowym i artystycznym społeczności Bielska-Białej ze szczególnym uwzględnieniem okresu biedermeier.

Dział Techniki (Stara Fabryka)

- dokumenty, fotografie, prospekty i foldery reklamowe firm, katalogi wyrobów, książki pracy związane z historią miejscowego przemysłu, w szczególności z dziejami bielsko-bialskiego ośrodka przemysłu włókienniczego.
- urządzenia techniczne wyprodukowane w Bielsku-Białej lub używane w miejscowym zakładzie (fabryce).

Biblioteka Fachowa

Zasoby podzielono na trzy działy:

- zbiory ogólne.
- specjalne (starodruki – wydane przed 1800 rokiem)
- nietypowe.

W perspektywie rozwoju głównym celem jest rozszerzanie działalności naukowo-badawczej w obszarach wytyczonych linii kolekcjonerskich oraz zgromadzonych eksponatów i opracowanie programu dotyczącego systematycznej i progresywnej konserwacji zbiorów.

Rodzaje ekspozycji stałych i czasowych realizowanych przez Muzeum:

- wystawy związane z ważnymi rocznicami historycznymi, kulturalnymi dotyczącymi głównie Bielska-Białej i regionu.
- wystawy dzieł współczesnych artystów związanych z miastem i regionem.

III. Działalność naukowo-oświatowa

W zakresie upowszechniania obecnie działają:

Dział Edukacji

Dział Wydawniczy

Dział Wystaw

Dział Marketingu i Organizacji Wydarzeń DMO

Muzeum będzie kontynuowało i rozwijało wypracowane w poprzednich latach działania, jak działalność edukacyjna i programy. Jeśli chodzi o działania edukacyjne, należałoby zastanowić się nad konsolidacją działań w planowanym Dziale Naukowo-Oświatowym skupiającym w sobie pracownie: edukacji, wystaw i wydawnictw.

Zajęcia będą dedykowane uczestnikom na każdym poziomie kształcenia, oraz odbiorcom zainteresowanych tematyką. Wśród istotnych tematów działań edukacyjnych będą m.in. zagadnienia dotyczące historii regionu oraz historii Polski w nawiązaniu do planowanych wystaw rocznicowych z wykorzystaniem zasobów ze zbiorów muzealnych, których celem powinna być budowa tożsamości regionalnej i narodowej. Planowane jest organizowanie sesji naukowych, seminariów oraz konferencji międzynarodowych. W dalszym ciągu będą przeprowadzane lekcje muzealne, prelekcje, spotkania i odczyty, zarówno dla dzieci, młodzieży, studentów, nauczycieli jak i seniorów.

Będzie kontynuowana działalność naukowo-wydawnicza uwzględniająca formę i treści atrakcyjne dla każdej grupy wiekowej odbiorców.

IV. Infrastruktura IT i działania multimedialne

Program działania Muzeum bierze pod uwagę instalację na wystawie stałej interaktywnych multimediiów, stanowiących ciekawy element, pozwalający na poszerzenie merytorycznej wiedzy i mogący być dostosowywany do zaistniałych potrzeb. Planuje się dalsze usprawnianie strony internetowej. Będą dodawane w miarę możliwości nowe funkcje. Istotnym elementem jest także poprawa infrastruktury IT oraz wdrożenie narzędzi IT niezbędnych do zwiększenia efektywności pracy grupowej.

V. Perspektywa finansowa

Ważnym celem powinno być zwiększanie przychodów własnych oraz optymalizacja kosztów. Muzeum posiada ograniczone możliwości pozyskiwania funduszy, głównie poprzez działalność wynajmu oraz sprzedaż w sklepie muzealnym. Ze względu na swoją misję, Muzeum ma ograniczoną możliwość prowadzenia działalności biznesowej, która w tej sytuacji może być jedynie działalnością poboczną. Głównym źródłem finansowania Muzeum pozostaje budżet samorządu województwa śląskiego. Dodatkowe źródła finansowania mogą pochodzić z: wynajmu (np. Atrium, Salon Muzyczny, Piwnica Zamkowa, Kaplica itd.), działalności naukowo-oświatowej, z działalności sklepu muzealnego (uwzględniając również sprzedaż on-line).

Pozyskiwanie środków może odbywać się również z zewnętrznych budżetów celowych

(np. ministerialnych, obywatelskich, międzynarodowych) czy z wprowadzenia w perspektywie odnawialnych źródeł energii – fotowoltaika (Stara Fabryka, Zamek Sułkowskich) czy wykorzystywania deszczówki (Fałatówka, Dom Tkacza).

VI. Uzupełnienie

Należy zastanowić się nad poprawieniem komunikacji wewnętrznej w zakresie zarówno działań operacyjnych, jak i profesjonalizacją działań PR. Można poprawić procesy wewnętrzne przy usprawnieniu organizacji i wdrożeniu nowoczesnych narzędzi IT. Poprawić infrastrukturę online w celu usprawnienia pracy Muzeum oraz realizacji misji Muzeum. W perspektywie można: udostępnić audio przewodniki wielojęzyczne, rozszerzyć współpracę z organizacjami turystycznymi, udostępnić widoki miasta z perspektywy Zamku Sułkowskich (wieże zamkowe, wybrane okna) w Internecie, wprowadzić system kamer rejestrujących w trybie rzeczywistym, poprawić infrastrukturę (szybkie łącze), udostępnić ekspozycję stałą na całym I piętrze zamku (z ewentualnym uwzględnieniem klatki schodowej), włączyć kaplicę do kulturalnej oferty Muzeum, organizując koncerty, prelekcje i wydarzenia podobnie jak w Atrium czy Salonie Muzycznym.

Działania Muzeum Historycznego zakładają funkcjonowanie poza ograniczeniami związanymi z zagrożeniem epidemicznym.